

УДК 371.2+371.3

*Наталія Фоміних,
учитель інформатики та англійської мови
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 61,
м. Севастополь*

ПОЗИТИВНІ Й НЕГАТИВНІ СТОРОНИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розглядаються позитивні й негативні сторони використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі середньої загальноосвітньої школи.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; навчально-виховний процес, середня загальноосвітня школа.

В статье рассматриваются позитивные и негативные стороны использования информационно-коммуникативных технологий в учебно-воспитательном процессе средней общеобразовательной школы.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, учебно-воспитательный процесс, средняя общеобразовательная школа.

Positive and negative aspects of using information and communication technologies at school have been analyzed in the article.

Key words: information and communication technologies, educational process, comprehensive school.

*It is not dangerous that computers will
be able to think like a human-being,
but it's very dangerous that people
can be thinking like computers.*

Sidney Harris

В останній час дуже багато уваги у науково-методичній літературі присвячується підвищенню ефективності навчально-виховного процесу за умови використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Переваги навчально-виховного процесу з використанням ІКТ перед традиційним навчанням розглядаються у працях Є. Баликіної [1], Р. Бужикового [2], О. Гокуня [3], М. Жалдака, І. Малишевської [5], Ю. Машбиця, Н. Олександрової [6].

Аналіз науково-методичної літератури дозволив сформулювати основні педагогічні цілі використання ІКТ:

1. *Розвиток особистості учня, підготовки його до самостійної*

продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

2. *Реалізація соціального замовлення, обумовленого інформатизацією сучасного суспільства.*

3. *Інтенсифікація усіх рівнів навчально-виховного процесу.*

4. *Гуманітаризація та гуманізація навчального процесу.*

Може скластися уявлення, що використання ІКТ завжди виправдане в усіх галузях освіти. Безумовно, в багатьох випадках це дійсно так. Але наряду з цим інформатизація освіти має ряд негативних аспектів. Позитивні й негативні фактори застосування ІКТ необхідно знати і враховувати у професійній діяльності кожному вчителю.

Застосування ІКТ у системі підготовки школярів приводить до збагачення педагогічної та організаційної діяльності загальноосвітньої школи наступними можливостями:

- вдосконалення методів і технологій підбора й формування змісту загальної середньої освіти;

- введення та розвитку нових спеціалізованих навчальних дисциплін і напрямків освіти;

- внесення змін у навчання більшості традиційних шкільних дисциплін, що не зв'язані з інформатикою;

- підвищення ефективності навчання школярів за рахунок підвищення рівня його індивідуалізації й диференціації, використання додаткових джерел мотивації;

- організації нових форм взаємодії в процесі навчання й зміни змісту й характеру діяльності учнів;

- вдосконалення механізмів управління системою загальної середньої освіти.

Застосування ІКТ у навчально-виховному процесі:

- забезпечує інтеграційні процеси пізнання;

- сприяє розвитку особистості школярів;

- підвищує рівень активності й реактивності учнів;

- розвиває здібності альтернативного мислення;

- розвиває вміння розробляти стратегії пошуку рішень навчальних та практичних завдань;

- дозволяє прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на основі моделювання об'єктів, явищ, процесів, що вивчаються та їх взаємозв'язків.

Вище перераховані далеко не всі позитивні сторони використання ІКТ у навчально-виховному процесі. Їх число значно більше в конкретних галузях їх застосування. Але водночас, застосування ІКТ у навчально-виховному процесі може привести до ряду негативних наслідків.

Так, однією з переваг використання ІКТ є індивідуалізація процесу навчання. Водночас зі значними перевагами, тут є й крупні недоліки, які

зв'язані з тотальною індивідуалізацією. Індивідуалізація зводить до мінімуму обмежене в навчально-виховному процесі живе спілкування учнів та учителів, учнів між собою, пропонуючи їм спілкування у вигляді «діалогу з комп'ютером». Це приводить до того, що учень, який активно використовує живе мовлення, замовкає на тривалий час при роботі з ІКТ. Тобто, учень не отримує достатньої практики діалогічного живого мовлення.

Другий недолік застосування ІКТ у навчально-виховному процесі тісно зв'язаний з першим. Це – скорочення соціальних контактів, соціальних взаємодій, практики та спілкування, тобто індивідуалізм.

Деякі труднощі можуть зустрічати учні та вчителя під час пошуку інформації, так як цей процес надає значну свободу в пошуку й використанні інформації. При цьому значна кількість учителів і учнів не здатні використати цю свободу, тому що багато численні посилання відхиляють їх від матеріалу, що вивчається. Більш того, короткотермінова пам'ять людини може пам'ятати й оперувати одночасно сім'ю різними розумовими категоріями. У той час, коли учню демонструють інформацію різних типів він відхиляється від однієї інформації для того, щоб прослідкувати за другою, випускаючи важливу інформацію.

Використання інформаційних джерел, які опубліковані в мережі Інтернет, часто приводить до негативних наслідків. Частіше за все при використанні таких джерел учні копіюють готові реферати, проекти, доповіді, рішення різноманітних завдань зі шкільних посібників, що не сприяє підвищенню ефективності навчання й виховання школярів.

Також значну небезпечність таїть у собі поверхове використання ІКТ для виконання незначних у загальноосвітньому плані групових або індивідуальних проектів.

Для багатьох учнів комп'ютер може залишитися лише захоплюючою іграшкою. Сьогодні можливо зустріти дуже багато таких «граючих» школярів.

ІКТ можуть стати не тільки могутнім засобом становлення та розвитку школярів, а й, навпаки, сприяти формуванню шаблонного мислення, формального безініціативного ставлення.

У багатьох випадках використання ІКТ не виправдано позбавляє школярів можливості проведення реальних допитів своїми руками, що негативно відбивається на результатах навчання.

И нарешті не можна забувати про те, що надмірне та невиправдане використання ІКТ негативно відбивається на здоров'ї всіх учасників навчально-виховного процесу.

Використовуючи ІКТ у навчально-виховному процесі, вчителя повинні враховувати два можливі напрямки такого використання. Перший – ІКТ використовуються у навчально-виховному процесі в якості «підтримуючих» засобів у рамках традиційних методів, які історично

усталилися в системі загальної середньої освіти. У цьому випадку ІКТ виступають, як засіб інтенсифікації навчального процесу, індивідуалізації навчання, а також засобом часткової автоматизації рутинної роботи учителів, яка пов'язана з обліком, вимірюванням й оцінкою знань школярів.

У рамках другого напрямку використання ІКТ у навчально-виховному процесі призводить до змін змісту загальної середньої освіти, перегляду методів і форм організації навчального процесу, побудови цілісних курсів, заснованих на використанні змістовного наповнення засобів ІКТ в окремих шкільних навчальних дисциплінах. Знання, уміння та навички у цьому випадку розглядаються не як мета, а як засіб розвитку особистості учня.

Використання ІКТ у навчально-виховному процесі є ефективним тільки за умови доцільності та виправданості такого використання, тобто в тих випадках, коли воно буде відповідати конкретним потребам системи освіти, як що організувати процес навчання в повному обсязі без застосування ІКТ важко або неможливо.

С. Григорьев та В. Гриншкун [4] виокремлюють чотири групи таких потреб.

Перша група – це потреби, пов'язані з формуванням у школярів певних систем знань. Такі потреби виникають при знайомстві зі змістом одночасно декількох дисциплін, при проведенні занять, які мають межпредметний характер. Крім того, вони виникають під час вивчення ряду понять, законів, теорій, які не можуть знайти необхідного досвідного обґрунтування.

Друга група – це потреби, пов'язані з необхідністю оволодіння школярами репродуктивними вміннями. Ці потреби виникають у ситуаціях, коли необхідно робити підрахунки (обробка та перевірка результатів). Також ці потреби виникають під час відробітки певних типових умінь та навичок з конкретної дисципліни, а також при формуванні загальнонавчальних умінь таких, як загальнологічні (систематизація й класифікація, аналіз і синтез), рефлексивні (уміння планувати експеримент, виконувати збір та аналіз інформації).

Третя група визначається необхідністю формування в учнів творчих умінь (головна ознака творчості – створення нового продукту). Потреби цієї групи виникають при вирішенні завдань, які потребують перевірки гіпотез, виборі оптимального рішення, моделювання процесів, проведенні лабораторного експерименту.

Четверта група потреб пов'язана з вихованням і необхідністю формування у школярів певних особистих якостей. Ці потреби виникають при вирішенні завдань, моделюючих соціальні, економічні проблеми (аналіз можливих наслідків аварій, наслідків використання різноманітних технологій). Рішення таких завдань дозволяє не тільки навчити учнів

запобігати подібних небезпечностей, але і виховувати нравственні оцінки їх виникнення. Також потреби цієї групи вникають для формування у школярів почуття відповідальності по відношенню до себе й до других людей.

Усі приведені вище доводи і факти свідчать про те, що використання ІКТ в початково-виховному процесі згідно з принципом «чим більше, тим краще» не може привести до реального підвищення ефективності системи освіти. У використанні ІКТ є необхідним чіткий та аргументований підхід, який буде враховувати всі позитивні й негативні аспекти їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балыкина Е.Н. Классификация компьютерных учебных программ / Е.Н. Балыкина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aik.barnaul.ru/aik/krug/7/23.html>. (04.06.07)
2. Бужиков Р.П. Педагогічні умови застосування інноваційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземних мов студентів вищих економічних навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Р.П. Бужиков. – Київ, 2006. – 20, [1] с.
3. Гокунь О.О. Психологічні особливості навчання школярів писемного мовлення із застосуванням комп'ютера: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна і вікова психологія» / О.О. Гокунь. – К., 2001. – 20 с.
4. Григорьев С.Г. Использование информационных и коммуникационных технологий в общем среднем образовании / С.Г. Григорьев, В.В. Гриншкун // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ido.rudn.ru/nfpk/ikt/vved.html>. (21.07.09)
5. Малишевська І. Виявлення змін процесу розвитку особистості учня під впливом інформатизації освіти / І. Малишевська, О. Малишевський // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2009. – № 1. – С. 85–92.
6. Александрова Н.В. Применение педагогических программных средств для организации учебного процесса / Н.В. Александрова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naukapro.ru/konf2006/2_008.htm. (16.07.09)